

IRIB's Approach to Persian and Local Languages: A Critical Evaluation Based on Language Policy and Planning Framework

Hossein Davari¹ | Negar Davari Ardakani² | Fatemeh Azimifard³

¹ (Corresponding Author) Associate Professor, English Department, , Damghan University, Damghan, Iran. E-mail: h.davari@du.ac.ir

² Associate Professor, Linguistics Department,, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. E-mail: n_davari@sbu.ac.ir

³ PhD in Linguistics, Linguistics Department, Allameh Tabataba'i University, Iran. E-mail: azimifard.m@gmail.com

Article Info

Article type:

Research article

Article history:

Received: 15 Mar. 2024

Accepted: 22 Jun. 2024

Keywords:

language policy and planning
Critical Discourse Analysis,
IRIB,
Persian Language,
local languages

ABSTRACT

Along with education, the media plays a fundamental role in preserving and strengthening languages. Understanding the importance of this issue, in the current research, an attempt has been made to explore the approach of IRIB, using an efficient model adopted from Johnson (2013) which is an innovative combination of the critical discourse analysis approach and the framework of language policy and planning. For this purpose, by extracting events related to the subject of language in both written and oral levels and examining their text and hypertext, they were descriptively and analytically studied. The findings indicate that IRIB's approach to the Persian language is a promotion-oriented approach and its approach to local languages is expedience-oriented. The findings of this research can not only be useful in the critical evaluation of language management in IRIB, but it can also be the basis for using the framework of language policy and planning in order to develop a roadmap with the aim of strengthening of the Persian language and preserving of local languages.

Cite this article: Davari, H., Davari Ardakani, N., & Azimifard, F. (2024). "IRIB's Approach to Persian and Local Languages: A Critical Evaluation Based on Language Policy and Planning Framework". *Journal of Linguistic Studies: Theory and Practice*, 3 (2), 29-59

© The Author(s).

Publisher: University of Kurdistan.

DOI: [10.22034/jls.2024.140942.1086](https://doi.org/10.22034/jls.2024.140942.1086)

1. Introduction

The role of media in language management is so significant that it has gained a prominent position in most models and orientations in the field of language policy and planning. From their perspectives, examining ways to strengthen and weaken languages, as well as their survival and decline, will not be possible without considering the role of media, especially television and radio. Therefore, it is natural that the pathology of language in the media and its management has become a topic worthy of research. Examining this issue in Iranian society shows that the approach of the IRIB Organization as the national media, both towards Persian as the national language of Iranians and local languages as valuable cultural and identity assets, has faced numerous and mostly emerging criticisms. Given the importance of the topic, this article, employing an innovative approach, i.e. Johnson (2013), aims to explore the approach of IRIB to Persian and local languages by introducing the field of language policy and planning, particularly its connection to media.

2. A brief note on previous works

The literature on IRIB's approach to national and local languages includes works by Zeinalabedini (2014), Mirvahedi and Nasjian (2010), and Bashirnejad (2023). They adopt a critical orientation towards IRIB, examining its approach to national and local languages. Additionally, research on language policy and planning in IRIB has been explored by Davari Ardakani (2006) and Sarli (2001).

3. Theoretical framework

Johnson's (2013) innovative model, which combines critical discourse analysis (CDA) and language policy and planning (LPP) approaches, first introduces the theoretical foundations of the model and then discusses its application. Theoretical foundations:

- Critical discourse analysis (CDA): CDA is a framework for analyzing the relationship between language and power. It examines how language is used to construct and maintain social inequalities.
- Language policy and planning (LPP): LPP is a field of study that focuses on the development and implementation of language policies. It examines how language policies can be used to promote or hinder the use of particular languages.

Johnson's model can be used to analyze language policies in a variety of contexts, including education, media, and government. The model can be used to:

- Identify the power relations that are embedded in language policies.
- Examine how language policies are used to construct and maintain social inequalities.
- Develop more equitable and effective language policies.
- Applying Fairclough's model: three dimensions of language policy analysis

a. Language policy texts can derive from official and unofficial language policy language; interview transcripts with language policy agents (aka the creators, interpreters, and appropriators of policy); media reports; public signage; transcripts of naturally occurring interaction in meetings,

classrooms, communities; public signage, etc.

b. The processes of interpretation and production of these texts, the discourse practices, can be analyzed in a variety of ways including, for example, how participants in a meeting are positioned, the participant structures used in classrooms, and the intertextual relationships between language policies.

c. The multi-leveled sociocultural context(s) of interest include the context of situation and circulating social norms, ideologies, and discourses, which the participants draw upon in the creation, interpretation, appropriation, and recontextualization of language policy.

- Applying the discourse-historical approach: four levels of context for language policy analysis

a. Text-internal analysis of a language policy text – might include a focus on particular themes, topoi, or linguistic constructions; semantics; deixis; grammar.

b. Intertextual connections to past and present policy texts and discourses – including the multiple drafts, re-authorizations, and/or revisions of a particular language policy, or relations across different language policy documents – and the interdiscursive connections to past and present discourses about language, language users, and/or language education.

c. The extra-linguistic social variables include the institutional and sociolinguistic contexts in which language policies are created, interpreted, and appropriated, i.e. the multiple layers of context in which language policy activity takes place.

d. The sociopolitical and historical contexts include the historical, political, and social impact of a particular language policy, the institution(s) involved in language policy processes, and the beliefs and actions of language policy agents.

Based on the above approaches as well as making use of two significant concepts including a) recontextualization and b) ethnography of language policy, Johnson (2013) introduced his innovative approach.

4. Research methodology

Following Johnson's (2013) model, data from language policy texts were collected from both official and unofficial sources in addition to existing laws.

a) Data collection:

Sources: Official and unofficial sources;

Types of data: Laws, documents, interviews, speeches, meetings, etc.

Data collection method: Event sampling

b) Event sampling:

Purpose: To identify the relevant discourse and use purposeful sampling

Process: Identify all relevant events (e.g., documents, interviews, speeches, meetings); Select a subset of events that are representative of the population of interest; Analyze the selected events to identify the relevant discourse

In this study, the most important events after the Islamic Revolution related to the Persian language and local languages in IRIB were collected and analyzed, with a sample size of 14 events.

5. Conclusion

The main findings of the research can be classified as follows:

Overall, Persian is at the center of attention of media managers, and they have adopted a "promotion-oriented" approach. However, IRIB's approach to local languages is mainly "expedience-oriented".

Despite the emphasis on Persian, data and evidence suggest that most efforts in language policy and planning have been limited to the corpus level and have not paid enough attention to the other levels: status, acquisition, and prestige.

The situation of local languages in Iran is more complex due to their diversity, the sensitivity surrounding some of them, and the prevailing expedience-oriented approach towards them. This neglect across all four levels of language policy and planning (corpus, status, acquisition, and prestige) indicates that treating local languages as problems rather than rights or sources will inevitably lead to their decline.

Analysis of the written and spoken events reveals that, in addition to the emphasis on "correct spelling", "correct pronunciation" and "correct speech", there is a clear lack or absence of explicit concepts related to the field of language policy and planning. This suggests that IRIB's approach to language management is not based on a scientific perspective.

Intertextual analysis reveals that most of the reforms, revisions, or changes in the duties of language planning departments have either failed or remained silent.

Analysis of intertextual relationships reveals a close connection between the statements (or promotions) of IRIB's managers in defense of the Persian language and the timing of the Supreme leader's warnings on this topic. This means that following his warnings, we see the formation of meetings, joint sessions, and the presentation of programs for the protection of the Persian language. However, these efforts fade after a while.

نشریه پژوهش‌های زبان‌شناسی

نظریه و کاربرد

دوره سوم، شماره دوم، شماره پیاپی ششم، تابستان ۱۴۰۳، ص ۲۹-۵۹

رویکرد رسانه ملی به زبان فارسی و زبان‌های محلی:

تحلیلی انتقادی در چهارچوب سیاست و برنامه‌ریزی زبان

حسین داوری^۱، نگار داوری اردکانی^۲، فاطمه عظیمی‌فرد^۳

۱. (نویسنده مسؤول) دانشیار گروه زبان انگلیسی، دانشگاه دامغان، دامغان، ایران. h.davari@du.ac.ir

۲. دانشیار گروه زبان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. n_davari@sbu.ac.ir

۳. دانش‌آموخته دکتری زبان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. azimifard.m@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ وصول:

۲۵ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:

۲ تیر ۱۴۰۳

واژه‌های کلیدی:

سیاست و برنامه‌ریزی زبان،

تحلیل گفتمان انتقادی،

رسانه ملی،

زبان فارسی، زبان‌های محلی

رسانه در کنار نهاد آموزش نقشی اساسی در حفظ و تقویت زبان‌ها دارد و از همین روست که جایگاهی ویژه در الگوهای مطرح حوزه سیاست و برنامه‌ریزی زبان دارد. در پژوهش حاضر با بهره‌گیری از الگوی جانسون (۲۰۱۳) که تلفیقی مبتکرانه از رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی و چهارچوب سیاست و برنامه‌ریزی زبان است، به کشف رویکرد رسانه ملی در قبال زبان فارسی و زبانهای محلی پرداخته شده است. بدین منظور، با استخراج رویدادهای مرتبط با موضوع زبان در دو سطح مکتوب و شفاهی و بررسی متن و فرامتن آنها، به شکلی توصیفی و تحلیلی به بررسی آنها پرداخته شد. یافته‌ها بیانگر آن است که رویکرد رسانه ملی به زبان فارسی «ارتقامجور» و البته محدود به لایه‌هایی از سطوح برنامه‌ریزی پیکره‌ای و رویکرد آن به زبان‌های محلی «اقتضامحور» است. یافته‌های این پژوهش می‌تواند زمینه بهره‌گیری از چهارچوب سیاست و برنامه‌ریزی زبان در راستای تدوین نقشه‌راهی با هدف تقویت زبان فارسی و حفظ زبانهای محلی را فراهم آورد.

استناد: داوری، حسین؛ داوری اردکانی، نگار؛ عظیمی‌فرد، فاطمه (۱۴۰۳). «رویکرد رسانه ملی به زبان فارسی و زبان‌های محلی: تحلیلی

انتقادی در چهارچوب سیاست و برنامه‌ریزی زبان». پژوهش‌های زبان‌شناسی: نظریه و کاربرد، ۳ (۲)، ۲۹-۵۹

حق مؤلف: نویسندگان

ناشر: دانشگاه کردستان

DOI: 10.22034/jls.2024.140942.1086

۱. مقدمه

نقش رسانه در مدیریت زبان تا به آنجاست که در اکثر الگوها و جهت‌گیری‌های حوزه سیاست و برنامه‌ریزی زبان^۱ جایگاهی شاخص را به خود اختصاص داده است. از منظر این دسته از الگوها، بررسی راهکارهای تقویت و تضعیف زبان‌ها و نیز بقا و زوال آنها بدون توجه به نقش رسانه و در راه آن تلویزیون و رادیو میسر نخواهد بود. از این رو طبیعی است که آسیب‌شناسی زبان در عرصه رسانه و مدیریت آن به موضوعاتی در خور پژوهش تبدیل شده باشد. بررسی این موضوع در جامعه ایران بیانگر آن است که رویکرد سازمان صداوسیما به عنوان رسانه ملی چه در قبال زبان فارسی به مثابه زبان ملی ایرانیان و چه زبان‌های محلی به عنوان سرمایه‌های ارزشمند فرهنگی و هویتی آنها با نقدهایی متعدد و عمدتاً نوظهور همراه بوده است که البته بیشتر آنها به نقد کاربرد زبان در تولیدات صداوسیما و یا سنجش نگرش مخاطبان اختصاص یافته است. با توجه به اهمیت موضوع، در این مقاله ضمن معرفی حوزه سیاست و برنامه‌ریزی زبان و مشخصاً پیوند آن با رسانه، تلاش شده تا با بهره‌گیری از رویکردی نوآورانه به کشف رویکرد رسانه ملی به زبان فارسی و زبان‌های محلی پرداخته شود. در اهمیت نیل به این هدف، بیان اجمالی دو نکته راهگشا خواهد بود.

نخست آنکه در جامعه چندزبانه ایران، در تدوین هرگونه سیاست و برنامه در ابعاد اجتماعی و فرهنگی توجه به تنوع قومی و زبانی یک ضرورت است و در این بین آشکار است که رسانه ملی به عنوان یکی از مجاری شاخص پیوند حاکمیت و عموم مردم باید در هرگونه سیاست-گذاری و برنامه‌ریزی در باب قومیت‌ها و زبان‌ها ایفای نقش نماید؛ بنابراین با توجه به اهمیت زبانهای مادری از یک سو و از سوی دیگر، جایگاه زبان فارسی به عنوان زبان ملی که پیوندی عمیق و عاطفی با همه اقوام ایرانی و هویت ایرانیان دارد، ضرورت مواجهه رسانه ملی به زبان در قالب نوعی حق و سرمایه‌اهمیتی انکارناپذیر دارد.

دوم آنکه، در سال‌های اخیر طرح نقدهایی جدی به نحوه مواجهه نظام سیاسی-اجتماعی به موضوع زبان در ایران معاصر نه تنها نظام آموزشی (ر.ک. خالق پناه و سنایی، ۱۳۹۹) که اخیراً رسانه ملی را نیز متوجه خود ساخته است. با در نظر گرفتن این اتفاق، بی تردید پیش‌دستی رسانه

¹language policy and planning

ملی در آسیب‌شناسی رویکرد خود به مقوله زبان از یک سو و توسل به راهکارهایی در راستای مواجهه علمی در برنامه‌ریزی حول زبان فارسی به‌عنوان زبان رسمی و مشترک ایرانیان و زبان‌های محلی به‌عنوان سرمایه‌هایی فرهنگی و نمادهایی از هویت ملی می‌تواند نه تنها از تبدیل یک مسأله نوظهور به یک چالش جدید ممانعت به عمل آورد، بلکه فراتر از آن می‌تواند به نقشه راهی برای رسانه ملی در مواجهه با مقوله زبان تبدیل شود.

۲. پیشینه پژوهش

مهمترین آثار مرتبط با موضوع را حداقل می‌توان در دو محور به اجمال معرفی کرد. محور نخست آثاری است که با جنبه‌ای انتقادی به بررسی مقوله زبان در برنامه‌های صدا و سیما و محور دوم که به بررسی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی زبان و رسانه پرداخته‌اند.

از آثار محور اول می‌توان به این موارد اشاره نمود. زین‌العابدینی (۲۰۱۴) در بررسی نگرش آذربایجانی‌زبانان ساکن تبریز به زبان رادیو و تلویزیون استان آذربایجان شرقی به دلایل اقبال و عدم اقبال آن‌ها پرداخته است. یافته‌های این پژوهش کیفی که بر پایه مصاحبه و مشاهده انجام شده است نشان می‌دهد که برنامه‌های مورد علاقه آن‌ها شامل اخبار ساعت ۲۳ به زبان ترکی، فیلم به زبان ترکی، برنامه‌های سرگرمی به زبان ترکی، اخبار آب و هوا و ... بوده است. اما مهم‌ترین دلایل دنبال نکردن شبکه استانی سهند همانا لهجه نامطلوب مجریان و بازیگران، نداشتن خلاقیت در برنامه‌سازی، جذاب تر بودن شبکه‌های ماهواره‌ای، فاصله زبان رایج در تبریز با زبان رادیو و تلویزیون است.

میرواحدی و نسجیان (۲۰۱۰) ضمن بیان آنکه تنها حمایت سازمانی از زبان ترکی در ایران به حمایت رادیو و تلویزیون از این زبان خلاصه می‌شود با ناکافی دانستن آن مهم‌ترین کاستی‌های شبکه سهند در آذربایجان شرقی را غلبه کمی برنامه‌های به زبان فارسی در مقایسه با زبان ترکی، استفاده نکردن از زبان ترکی در برنامه‌های کودک و نوجوان و دوبله نشدن فیلمها و برنامه‌های علمی به زبان ترکی برمی‌شمارند.

بشیرنژاد (۲۰۲۳) در بررسی میزان علاقه‌مندی ساکنان استان مازندران به برنامه‌های شبکه استانی به این نتیجه می‌رسد که بیشترین علاقه در مرکز و شرق استان و مشخصاً شهرهای ساری و بهشهر و کمترین علاقه به غرب استان و مشخصاً رامسر مربوط می‌شود. بر اساس یافته‌های وی،

مهمترین دلیل بی‌علاقگی ساکنان غربی استان تفاوت زیاد لهجه رسانه با لهجه مردم در جامعه است.

اما در محور دوم یعنی بررسی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی زبان و رسانه، شاخص‌ترین اثر همانا داوری اردکانی (۱۳۸۵) است که به نقش منحصر به فرد رسانه ملی به‌عنوان یکی از متولیان برنامه‌ریزی زبان اشاره کرده است. نویسنده در این مقاله یعنی «رسانه ملی متولی برنامه‌ریزی زبان» با برشمردن مراحل مختلف برنامه‌ریزی زبان، سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان، مجریان و ارزیابان را از جمله متولیان برنامه‌ریزی زبان معرفی می‌نماید و در ادامه با توجه به ماهیت و کارکرد رسانه‌های عمومی و مشخصاً یک رسانه ملی فراگیر، آن‌ها را در وهله اول متولی مراحل اجرایی برنامه‌ریزی زبان برمی‌شمارد. نویسنده با مروری بر فعالیت‌های سازمان صدا و سیما و نیز بهره‌گیری از یکی از پژوهش‌های خود در حوزه نگرش‌سنجی بر این باور است که این سازمان می‌تواند قابلیت و تخصص سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی زبان را داشته باشد. در پایان داوری اردکانی با برشمردن برخی عوامل مؤثر بر موفقیت برنامه‌ریزی زبان با تأکید ویژه بر نقش رسانه ملی بر ده نکته در مسیر تحقق این نقش برای رسانه ملی تأکید می‌ورزد.

دیگر اثر قابل توجه در این محور، پژوهش سارلی (۱۳۸۰) با عنوان «برنامه‌ریزی زبان و رسانه‌ها» است. پژوهشگر ضمن معرفی ابعاد و مفاهیم مرتبط با مقوله برنامه‌ریزی زبان، معیارهای موفقیت آن را کارآیی، کفایت و پذیرش معرفی نموده است. یافته‌های وی حکایت از آن دارد که رسانه ملی می‌تواند با آماده ساختن جامعه زبانی و در راس آن تغییر نگرش زبانی، نقشی مؤثر در برنامه‌ریزی زبان ایفا نماید. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۳. مبانی نظری

مهم‌ترین مفاهیم نظری مرتبط با موضوع را می‌توان در دو بخش به این نحو معرفی و بررسی نمود.

۳. ۱. سیاست و برنامه‌ریزی زبان: چهارچوب‌ها و جهت‌گیری‌ها

سیاست زبان که شوهامی^۱ (۲۰۰۶) آن را سازوکار اصلی ساماندهی، مدیریت و کنترل رفتارهای زبانی می‌داند، دربرگیرنده تصمیم‌هایی درباره زبان و کاربرد آن در جامعه است. از منظر وی، سیاست زبان است که مشخص می‌نماید کدامین زبان کجا، کی و در چه بافتی

¹Shohamy

رسمیت یابد، به کار رود، فراگرفته شود و آموزش داده شود. سیاست زبانی که حاوی مؤلفه‌های شأن، پیکره و آموزش است در اسناد خاص، قوانین و اسناد سیاسی تجلی می‌یابد تا تعیین‌کننده نوع رفتارهای زبانی باشد. این مفهوم که ریشه در دهه ۱۹۶۰ میلادی دارد، با طرح الگوها و جهت‌گیری‌هایی متعدد همراه بوده است که در ادامه مهم‌ترین آن‌ها در دو بخش معرفی شده‌اند:

۳.۱. چهارچوب‌ها

نخستین چهارچوب که با عنوان چهارچوب نظام‌یافته^۱ شناخته می‌شود (ر.ک. هورنبرگر^۲، ۲۰۰۶)، ریشه در تلاش‌های هاگن^۳ (۱۹۶۶ و ۱۹۸۳) در حوزه برنامه‌ریزی زبان دارد که در بیش از سه دهه گذشته با بیشترین استناد و نیز پذیرش درخصوص رده‌شناسی انواع برنامه‌ریزی زبان همراه بوده است. این رده‌شناسی ابتدا دربرگیرنده دو نوع یا دو شاخه بوده است که بعدها از سوی کوپر^۴ (۱۹۸۹) شاخه سوم و سپس از سوی کاپلان و بالدوف (۱۹۹۷) شاخه چهارمی نیز نیز بدان افزوده شد. این شاخه‌ها عبارتند از:

الف) **برنامه‌ریزی شأن**^۵: برنامه‌ریزی شأن یا منزلت زبان که به‌عنوان برنامه‌ریزی برون‌زبانی یا برنامه‌ریزی در عرصه جامعه نیز شناخته می‌شود؛ هرگونه تلاش جهت تحت‌تأثیر قراردادن شأن، اعتبار و جایگاه یک زبان یا گونه‌ای زبانی در جامعه است. در این نوع برنامه‌ریزی، ابعاد جامعه‌شناختی آن؛ یعنی مؤلفه‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و ایدئولوژیکی بر ابعاد زبان‌شناختی آن غلبه دارد.

ب) **برنامه‌ریزی پیکره**^۶: برنامه‌ریزی پیکره که به‌عنوان برنامه‌ریزی درون‌زبانی نیز شناخته می‌شود در واقع برنامه‌ریزی درباره ماده و ساختار زبان است که در سطوح مختلف آوایی، معنایی، صرفی و نحوی تجلی می‌یابد. این نوع برنامه‌ریزی که ابعاد زبان‌شناختی آن کاملاً غلبه دارد، به استناد فرگوسن^۷ (۲۰۰۶) نوعی مهندسی ساختار زبان محسوب می‌گردد.

¹Integrative framework

²Hornberger

³Haugen

⁴Cooper

⁵status planning

⁶corpus planning

⁷Ferguson

ج) **برنامه‌ریزی آموزشی**^۱: این نوع برنامه‌ریزی که دربرگیرنده جنبه‌هایی از دو نوع برنامه‌ریزی پیشین و به‌ویژه برنامه‌ریزی شأن می‌باشد، به تصمیم‌گیری‌ها و اجرا در حوزه آموزش زبان بازمی‌گردد که معمولاً در سطوح بالاتر مثلاً در سطح ملی تحقق می‌یابد. هدف این شاخه همانا توانمندسازی توجّه به نیازهای فردی و اجتماعی است.

د) **برنامه‌ریزی وجهه**^۲: هدف از این نوع برنامه‌ریزی ارتقای وجهه یک زبان در فضاهای مهم و پروژه وجهه است. به استناد کاپلان و بالدوف^۳ (۲۰۰۳) ارتقای جایگاه و کاربرد یک زبان در فضاهای اجتماعی و علمی و نیز فعالیت‌های مهم در راستای تحقق این نوع برنامه‌ریزی است. در این نوع برنامه‌ریزی نقش حاکمیت در اعمال و تجویز برخی دستورالعمل‌ها اجتناب‌ناپذیر است. ازجمله کارکردهای این نوع برنامه‌ریزی همانا یافتن وجهه و اعتبار یک زبان به‌عنوان زبان علم، زبان حرفه‌ای و زبانی با فرهنگ والا در عرصه‌هایی چون آموزش و رسانه است. اما کلاس^۴ (۱۹۶۹) در معرفی برنامه‌ریزی شأن برای نخستین بار به موضوع رسانه اشاره دارد. وی این نوع برنامه‌ریزی را پاسخ به سه پرسش می‌داند: الف) کدام زبان باید به زبان رسمی تبدیل شود؟ ب) کدام زبان باید در مدارس به کار رود؟ ج) کدام زبان(ها) باید در رسانه به کار گرفته شوند؟

در ادامه، روبین^۵ (۱۹۷۷) پاسخ‌های این سه پرسش را سه مسئله مهم برمی‌شمارد که برنامه‌ریزی برای آنها در حیطه اختیار دولتهاست. در این خصوص، جونز^۶ (۲۰۱۱) نیز شرط موفقیت یک سیاست و برنامه‌ریزی زبان را توجّه به سه حوزه آموزش، رسانه و نظام حقوقی یک کشور معرفی می‌کند. به باور وی، موفقیت اجرای سیاست زبان در کشور ولز به‌عنوان نمونه‌ای موفق مدیون توجّه به این سه مؤلفه بوده است.

دیگر چهارچوب مهم در حوزه برنامه‌ریزی زبان، انگاره رده‌شناسی جانسون^۷ (۲۰۱۳) است. این انگاره جدیدترین انگاره در آثار موجود شناخته می‌شود:

^۱acquisition planning

^۲prestige planning

^۳Kaplan & Baldauf

^۴Kloss

^۵Rubin

^۶Jones

^۷Johnson

جدول ۱. انگاره رده‌شناسی سیاست زبان جانسون (۲۰۱۳)

خاستگاه	نزولی (سیاست کلان)	صعودی (سیاست خرد)
	سیاست‌گذاری از سوی حاکمیت و نهادهای مسئول	سیاست‌گذاری از سوی سطوح پایین یا همان جامعه
ابزار و اهداف	آشکار	غیرآشکار
	ذکر صریح در اسناد سیاسی مکتوب و یا شفاهی	مکتوم ماندن عامدانه در اسناد کلان یا خرد
استناد	صریح	ضمنی
	استناد رسمی در اسناد سیاسی مکتوب و شفاهی	عدم استناد صریح در اسناد سیاسی
در قانون و اجرا	قانونی	بالفعل
	سیاست در قانون: استناد رسمی در قانون	سیاست در عمل: وجود سیاست‌ها و یا اعمال آن در سطح محلی بدون ذکر در قانون و یا متفاوت از قانون موجود

۳.۱.۲ جهت‌گیری‌ها

عوامل متعدد سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و ایدئولوژیکی سبب شده تا نحوه مواجهه و نگرش به زبان و به تبع آن سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی درخصوص آن با تفاوت‌هایی جدی همراه باشد که در این بخش به دو تقسیم‌بندی پیرامون جهت‌گیری‌های موجود اشاره شده است:

۳.۱.۲.۱ جهت‌گیری رویز^۱ (۱۹۸۴) در برنامه‌ریزی زبان

در این جهت‌گیری، مواجهه با زبان به سه شکل متفاوت است:

الف) **زبان به مثابه مشکل**^۲: به زبان به مثابه یک مشکل و یا معضل نگریسته می‌شود و از این رو، در هر گونه مواجهه و یا برنامه‌ریزی زبان، برنامه‌ریزان تلاش می‌نمایند تا آن را محدود نمایند. مثلاً، آموزش زود هنگام زبان اکثریت به جوامع اقلیت و یا ممنوعیت یا محدودیت آموزش زبانی خاص نمونه‌ای از این جهت‌گیری است.

^۱Ruiz^۲language as problem

ب) **زبان به‌مثابه حق**^۱: در این جهت‌گیری، حقوق زبانی به‌مثابه نوعی از حقوق بشری برشمرده شده و از این رو، برنامه‌ریزان در راستای تحقق این حق گام برمی‌دارند. به‌عنوان نمونه، آموزش زبان اقلیت به‌عنوان زبان اصلی و با اولویت بیشتر در امر آموزش در کنار زبان اکثریت نمادی از این نوع جهت‌گیری است.

ج) **زبان به‌مثابه سرمایه/منبع**^۲: در این جهت‌گیری، تنوع زبانی و چندزبانگی به‌مثابه نوعی سرمایه یا منبع ارزشمند برای سخنگویان بومی و غیربومی تلقی می‌شود. بنابراین، آموزش به شکل افزایشی^۳ بوده و در کنار زبان اکثریت یا زبان مادری جامعه، به دیگر زبان‌ها نیز توجه و به گنجینه فراگیران اضافه می‌شود.

۲.۲.۱.۳. جهت‌گیری ویلی^۴ (۲۰۰۲) در سیاست زبان

جهت‌گیری ویلی (۲۰۰۲) تا حدود زیادی متأثر از تلاش‌های کلاس (۱۹۹۸) است. اگرچه عمده توجه این جهت‌گیری به زبان‌های اقلیت است اما به استناد جانسون (۲۰۱۳) می‌تواند درخصوص سیاست‌گذاری برای هر زبانی صادق باشد. این جهت‌گیری‌های شش‌گانه و ویژگی‌های آن بدین شرح است:

الف) **ارتقا محور**^۵: در این جهت‌گیری حاکمیت، دولت و یا نهادی خاص منابعی را در راستای کاربرد رسمی از زبان یا زبان‌هایی مثلاً زبان اقلیت تخصیص می‌دهد.

ب) **اقتصاد محور**^۶: این جهت‌گیری که نمونه‌ای ضعیف‌تر از جهت‌گیری نخست است، بنا ندارد تا کاربرد یک زبان مثلاً زبان اقلیت را گسترش دهد بلکه بر آن است تا برای مدت کوتاهی منابعی را بدان اختصاص دهد.

ج) **تساهل محور**^۷: مشخصه این جهت‌گیری فقدان شاخص هرگونه مداخله دولت در خصوص زبان و یا زبان‌هایی خاص است.

¹language as right

²language as source

³additive

⁴Willy

⁵promotion-oriented

⁶expedience-oriented

⁷tolerance-oriented

د) **تحدید محور^۱**: ممنوعیت و محدودیت رسمی درخصوص استفاده از زبانی خاص. مثلاً بر پایه سیاست‌گذاری زبان، استفاده از زبانی به‌طور کامل و یا در بخش‌هایی مثلاً آموزش محدود و یا ممنوع می‌شود.

ه) **سیاست‌های تهی^۲**: فقدان عینی و برجسته هر گونه سیاست درخصوص زبان. این فقدان می‌تواند مثلاً درخصوص زبان اقلیت، گونه زبانی و یا زبان خارجی باشد.

و) **سرکوب محور^۳**: تلاش‌هایی آگاهانه با هدف محو زبان‌هایی خاص.

۲.۳ الگوی جانسون (۲۰۱۳): مبانی و ابعاد

جانسون (۲۰۱۳) در الگوی نوآورانه خود که تلفیقی از دو رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی و سیاست و برنامه‌ریزی زبان است، ابتدا به معرفی مبانی نظری الگوی خود پرداخته و سپس به نحوه کاربرد آن می‌پردازد. در این بخش ابتدا اجمالاً به معرفی مبانی نظری آن اشاره شده و سپس به ابعاد کاربری آن پرداخته شده است. به طور کلی، دو رویکرد مطرح در حوزه تحلیل گفتمان انتقادی تشکیل دهنده مبانی نظری الگوی جانسون هستند که بدین نحو قابل معرفی هستند:

۳.۲.۱ رویکرد سه‌لایه‌ای فرکلاف^۴ (۲۰۱۰)

فرکلاف تحلیل گفتمان انتقادی را دارای گونه‌های متعددی برمی‌شمارد که البته همه آنها دارای معیاری مشترک هستند. براساس این معیار، تحلیل گفتمان انتقادی نه صرفاً تحلیل یک متن بلکه بخشی از شکل تحلیل نظام‌مند فرارشته‌ای است که به ارتباط گفتمان و دیگر مؤلفه‌های یک فرایند یا رویداد اجتماعی می‌پردازد. وی در توضیح این ویژگی بدین موضوع اشاره می‌نماید که در تحلیل متن و ارتباط دادن آن به بافت‌های اجتماعی-سیاسی و نیز اجتماعی-فرهنگی که این متون در این بافتها خلق می‌شوند، توجه به سه مؤلفه ضروری است:

۱) محتوا و شکل خود متن مورد بررسی که دربرگیرنده دستور، واژگان، سازمان، انسجام،

پیوستگی و معناست.

۲) کردارهای گفتمانی و یا تولید، توزیع و مصرف یک متن که در واقع بدین معناست که

یک متن چگونه تولید، تفسیر و مصرف می‌شود.

¹restrictive-oriented

²null-policies

³repression-oriented

⁴Fairclough

۳) کردارهای اجتماعی- فرهنگی که به سطوح چندگانه موقعیتی، نهادی و یا بافت اجتماعی محصورکننده کردارهای اجتماعی اشاره دارد.

جانسون (۲۰۱۳) رویکرد سه‌لایه‌ای فرکلاف را دقیقاً با ماهیت چندلایه‌ای سیاست زبان سازگار برمی‌شمارد. به استناد وی، هرگونه متن سیاست زبانی خواه مکتوب و خواه شفاهی محصول کردارهای گفتمانی است که باید در بافت‌های چندلایه‌ای موقعیتی همچون کاربرد زبان در محیط، آموزش زبان و .. تحلیل گردد. با این اوصاف، جانسون (۲۰۱۱)، الگوی فرکلاف در تحلیل متون سیاست زبان را در این سه بعد قابل معرفی می‌داند:

۱) متون سیاست زبانی از منابع رسمی و غیررسمی که می‌تواند شامل مصاحبه با سیاست‌گذاران، گزارش‌های رسانه‌ای، مصوبات دولتی، اظهارنظرات مقامات در جلسات، اجتماعات و ... باشد.
۲) فرایند تفسیر و تولید متون یا همان کاربردهای گفتمانی که به اشکال مختلف مثلاً ارتباط بینامتنی موجود در اسناد مرتبط با سیاست‌های زبانی و ... قابل تحلیل است.

۳) بافتهای اجتماعی- فرهنگی چندلایه که دربرگیرنده بافت موقعیت است و می‌تواند از یک کلاس درس تا یک جامعه را شامل شود. چنین بافتی معرف هنجارهای اجتماعی، ایدئولوژی‌ها و گفتمان‌هایی است که تولید، تفسیر، متناسب‌سازی و بازبافت‌سازی سیاست زبان را دربردارد.
۳.۲.۲ رویکرد تاریخی-گفتمانی وداک^۱ (۲۰۰۰)

وداک (۱۹۹۶) ابتدا به معرفی فرض‌های نظری تشکیل‌دهنده تحلیل گفتمان انتقادی پرداخته است. این فرض‌های شش‌گانه بدین نحو قابل ارائه هستند:

- الف) تحلیل گفتمان انتقادی با مسایل اجتماعی پیوند خورده است.
- ب) روابط قدرت با گفتمان در ارتباط است، از این رو تحلیل گفتمان انتقادی هم به مطالعه نقش قدرت در گفتمان و هم بر گفتمان می‌پردازد.
- ج) کاربرد زبان بازتولیدکننده و تغییردهنده شرایط جامعه است.
- د) کاربرد زبان ماهیت ایدئولوژیکی دارد.
- ه) گفتمان‌ها ویژگی‌ای تاریخی و ارتباط بینامتنی با دیگر گفتمان‌ها دارد.
- و) تفسیرهای حاصل از تحلیل گفتمان انتقادی، ماهیتی پویا و غیرایستا دارند.

¹R. Wodak

وداک (۲۰۰۰) سپس با ارائه رویکردی تاریخی-گفتمانی و با استفاده از روش‌های متعدد و منابعی همچون مصاحبه، متون مکتوب، سخنرانی‌ها، مشاهدات شخصی و ... به تحلیل ابعاد تاریخی، سیاسی، اجتماعی و روان‌شناختی در تفسیر و تحلیل یک موضوع گفتمانی خاص می-پردازد (همچنین ر.ک. ریچاردسون^۱ و وداک، ۲۰۰۹). کاربست رویکرد گفتمانی-تاریخی وداک در تحلیل چهار لایه‌ای سیاست زبان بدین نحو تشریح می‌گردد:

(۱) تحلیل درون‌متنی یک متن سیاست زبانی که تأکید آن بر موضوع، عنوان، ساختارهای زبانی، معنا، دستور و ... است.

(۲) روابط بینامتنی در متون سیاسی پیشین و کنونی و بررسی پیش‌نویس‌های این اسناد، بازتصویب، اصلاح و بازنگری سیاست زبانی خاص و یا ارتباط بین انواع مختلف اسناد زبانی.

(۳) متغیرهای اجتماعی فرازبانی هم چون بافت‌های سازمانی و اجتماعی-زبانی که این دسته از اسناد سیاست زبانی در آن‌ها خلق می‌شود، تغییر می‌یابد و یا متناسب‌سازی می‌گردد.

(۴) بافت‌های سیاسی، اجتماعی و تاریخی که دربرگیرنده تأثیرات تاریخی، سیاسی و اجتماعی یک سیاست زبانی خاص، نهادها و سازمان‌های دربرگیرنده فرایندهای سیاست زبانی و عقاید و رفتارهای سیاست‌گذاران زبانی و یا افراد دخیل در این فرایند است.

جانسون (۲۰۱۳) با بهره‌جویی از این الگو، بدین نکته اشاره می‌نماید که تحلیل گفتمان انتقادی از این جهات می‌تواند با سیاست زبان سازگار باشد:

الف) لایه‌های چندگانه بافت اجتماعی- فرهنگی‌ای را که متن در آن خلق، تغییر و متناسب‌سازی می‌شود، مورد توجه قرار می‌دهد.

ب) تحلیل دقیقی از زبان به کارگرفته‌شده در متن و پیوند بین سطوح مختلف کردار اجتماعی- فرهنگی که رگه‌های آن در متن مشاهده می‌شود، ارائه می‌نماید.

جانسون در روند پیاده‌سازی این الگو، از دو مفهوم بازبافت‌سازی و قوم‌نگاری سیاست زبان نام می‌برد که دو روش پژوهشی کارآمد در حوزه مطالعات سیاست و برنامه‌ریزی زبان محسوب می‌شوند. این دو مفهوم به این نحو قابل معرفی هستند.

¹Richardson

الف) بازبافت‌سازی^۱: بازبافت‌سازی به مثابه نوعی فرایند گفتمانی بر آن است که متون سیاسی خواه مکتوب و یا شفاهی را در قالب رویدادها در دوره‌های زمانی و مکانی یک جامعه خاص تحلیل نماید (وداک و فرکلاف، ۲۰۰۱). به استناد بلکلج^۲ (۲۰۰۶) فرایند بازبافت‌سازی سبب می‌شود تا معانی متون در زمان و مکان خاص با گسترش و یا اضافه شدن همراه شوند و یا آنکه به محدودیت و یا حذف معنای خاصی بینجامد. بنابراین مشخص می‌گردد که چگونه تجلی و کاربرد زبان در حوزه‌ها و لایه‌های مختلف جامعه با گفتمان‌های سیاسی در سطح کلان حاکمیت ارتباط می‌یابد.

ب) قوم‌نگاری سیاست زبان^۳: نوعی روش پژوهش در حوزه سیاست و برنامه‌ریزی زبان است که در آن تحلیل‌گر با رویکردی انتقادی و در راستای تحلیل و تبیین جهت‌گیری سیاستهای زبانی به بررسی سطوح و لایه‌های مختلف سیاست و برنامه‌ریزی زبان (پیکره، شان و آموزش)، اسناد (رسمی و غیررسمی؛ شفاهی و مکتوب، خرد و کلان، ملی و محلی، و ...)، تحلیل انواع متون، گفتمان‌ها و تولیدکننده‌های گفتمان‌ها، کشف پیوند بین فرایند سیاست‌گذاری تا اجرا و ... می‌پردازد. این نوع تحلیل که ریشه در دیدگاه‌های هورنبرگر و جانسون (۲۰۰۷) و مشخصاً جانسون (۲۰۱۳) دارد، متفاوت از مفهوم مرسوم قوم‌نگاری در پژوهش‌های علوم اجتماعی و مشخصاً حوزه مردم‌شناسی است.

۴. روش پژوهش

با پیروی از الگوی جانسون (۲۰۱۳)، داده‌های متون سیاست زبانی علاوه بر قوانین موجود از منابع رسمی و غیررسمی جمع‌آوری شد. در الگوی یادشده، با هدف کشف گفتمان موردنظر و استفاده از نمونه‌گیری هدفمند، تمام اسناد و متون مکتوب، مصاحبه‌ها، سخنرانی‌ها، نشست‌ها و ... در قالب «رویدادها» جمع‌آوری می‌شوند. از این رو، در این راستا با لحاظ نمودن توالی زمانی، مهمترین رویدادهای پس از انقلاب با حجم نمونه چهارده رویداد جمع‌آوری و تحلیل گردید. منظور از رویداد موقعیتی است که برای آن برنامه‌ریزی شده باشد. در الگوی حاضر مراد از متون قابل تحلیل یا همان رویدادها هرگونه داده از منابع رسمی و غیررسمی است که می‌تواند شامل

¹recontextualization

²Blackledge

³ethnography of language policy

طیف گسترده‌ای چون مصاحبه با سیاست‌گذاران، گزارش‌های رسانه‌ای، مصوبات دولتی، اظهارنظر مسئولان در جلسات، اجتماعات و ... باشد.

به‌طور کلی، در الگوی پیشنهادی جانسون (۲۰۱۳)، تحلیل گفتمان انتقادی با هدف تحلیل روابط بینامتنی و بیناگفتمانی موجود بین متون سیاست‌زبانی و گفتمان‌هایی که یا مولد این متون هستند و یا محصول این متون می‌باشند، شکل می‌گیرد. در این چهارچوب ضمن توجه ویژه به دو شیوه بازبافت‌سازی و قوم‌نگاری سیاست و برنامه‌ریزی زبان، مبنایی برای درک اینکه چگونه متأثر از ایدئولوژی، سیاست‌های خاص زبانی در جامعه‌ای خاص بازبافت‌سازی می‌شوند، حاصل می‌آید. در این چهارچوب، هرگونه متن سیاسی خواه سند و یا برنامه‌ریزی مکتوب و مصوب و یا ابراز دیدگاه‌های شفاهی افراد صاحب‌نفوذ به‌مثابه نوعی کنش اجتماعی شناخته می‌شود که زاینده بافت سیاسی، اجتماعی و تاریخی آن جامعه برشمرده می‌شود. از این منظر، سیاست‌های زبانی مبتنی بر روابط بینامتنی و بیناگفتمانی محسوب می‌گردد که متون سیاسی و گفتمان‌های حاکم بر آن‌ها در گذشته و حال به اشکال مختلف با یکدیگر ارتباط دارند. با بهره‌گیری از این چهارچوب است که متون و گفتمان‌های حاکم بر آنها و نیز گفتمان‌های منتج از آنها در راستای رسیدن به اهداف خود به نوعی بازبافت‌سازی دچار می‌شوند.

بنابراین، روش تحلیل به این شکل بوده است که ابتدا بر پایه الگوی جانسون (۲۰۱۳)، رویدادها از حیث مکتوب یا شفاهی بودن و نیز تقدم و تاخر زمانی توصیف و در ادامه تحلیل شده‌اند. در این مرحله، بر پایه روش قوم‌نگاری سیاست زبان با تحلیل متن و فرامتن رویدادها، به تفسیر آنها در قالب چهارچوب‌ها و الگوهای مطرح سیاست و برنامه‌ریزی زبان و از آن‌جمله رویز (۱۹۸۴)، ویلی (۲۰۰۳)، هورنبرگر (۲۰۰۶) و ... پرداخته شده است. در ادامه بر پایه الگوی موردنظر، به تحلیل متنی، روابط بینامتنی و متغیرهای فرازبانی با هدف کشف رویکرد رسانه ملی به مقوله زبان اشاره شده است.

۵. بحث و بررسی

در این بخش ابتدا چهارده رویداد مهم معرفی و در ادامه در چهارچوب مدنظر بررسی و تحلیل می‌شوند. چهارده رویداد استخراج شده به این نحو قابل معرفی هستند:

جدول ۳. معرفی رویدادهای مکتوب و شفاهی

توصیف	تاریخ	رویداد	
«زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران فارسی است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید با این زبان و خط باشد ولی استفاده از زبانهای محلی و قومی در مطبوعات و رسانه‌های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی آزاد است.»	۱۳۵۸	تصویب اصل ۱۵ قانون اساسی در مجلس خبرگان قانون اساسی	۱
تشکیل نهادهای با نام «شورای عالی ویرایش» با وظایفی چون جمع‌آوری اطلاعات درباره کاربرد زبان فارسی، استخراج مشکلات زبانی برنامه‌های صداوسیما، برگزاری همایش‌های منظم علمی درباره زبان فارسی، برگزاری جلسات متعدد بحث و گفتگو با برنامه‌سازان سازمان، تهیه برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی درباره زبان معیار و ...	۱۳۷۱	تأسیس شورای عالی ویرایش	۲
در این سند که ۳۸ محور آن به مقوله زبان و مشخصاً زبان فارسی و در برخی موارد زبان‌های محلی اشاره شده است، تصویری قابل توجه از رویکرد درون‌سازمانی رسانه ملی به مقوله زبان هویدا می‌گردد. استفاده از فارسی معیار، ممنوعیت پخش برنامه کودک به زبانهای محلی، ممنوعیت پخش بیش از ۵۰ درصد برنامه‌ها به زبان‌های محلی، ممنوعیت تحقیر و تضعیف زبان فارسی، پرهیز از واژه-سازی خودسرانه، ممنوعیت استفاده از خط غیرفارسی و ...	۱۳۸۴	انتشار کتاب سبز (سند اهداف، محورها، اولویتها و سیاستهای تولید، تأمین و پخش)	۳

۴	تأکید رئیس سازمان صداوسیما بر بهره‌گیری شبکه‌های استانی از زبان و رسوم محلی	۱۳۸۴	تأکید رئیس سازمان صداوسیما در مراسم اختتامیه یازدهمین جشنواره تولیدات رادیویی و تلویزیونی مراکز استانها در تبریز بر بهره‌گیری از زبان و آداب و رسوم محلی در شبکه‌های استانی
۵	تأکید رئیس سازمان صداوسیما بر حفظ و اشاعه زبان فارسی به‌عنوان وظیفه اصلی سازمان	۱۳۸۹	در نشست مشترک رئیس و اعضای فرهنگستان زبان و ادب فارسی با مدیران صداوسیما، رئیس سازمان صداوسیما زبان فارسی را گنجینه ارزشمند ایرانیان خواند و اعلام نمود رسانه ملی، تلاش برای حفظ و اشاعه زبان فارسی را وظیفه اصلی خود می‌داند. در این نشست تشکیل دفتر مشترک مصوب شد.
۶	تأسیس شورای زبان و ادب فارسی سیما	۱۳۹۲	این شورا که با تصمیم مشترک رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی و معاون سیما تأسیس شد، اهدافی چون ترویج زبان معیار و حفظ سلامت زبان فارسی از طریق درست‌گویی، درست‌نویسی و درست‌خوانی، در برنامه‌های سیما و زمینه‌سازی برای بهره‌مندی بیشتر برنامه‌های تلویزیونی از میراث ادبی و محتوای غنی زبان فارسی به‌مثابه یکی از ارکان هویت ملی و تمدن ایرانی اسلامی.
۷	دستور ویژه رئیس سازمان صداوسیما با موضوع نظارت دقیق‌تر در صیانت از زبان فارسی اصیل	۱۳۹۸	رئیس سازمان صداوسیما در دستوری ویژه وظایف جدیدی برای شورای تخصصی مجریان و دفتر موسیقی و سرود جهت نظارت دقیق‌تر در صیانت از زبان فارسی اصیل، مشخص کرد. علاوه بر مرکز نظارت و ارزیابی سازمان که پیش از این مقرر شده بود به صورت روزانه گزارشی از عملکرد مجریان در رعایت زبان فارسی تدوین و به مسئولان شبکه‌ها ابلاغ کند، شورای تخصصی مجریان

			باید بر مبنای این گزارش نظام تشویقی و تنبیهی دقیقی برای مجریان در این زمینه طراحی و به فوریت آن را اجرا کند.
۸	تشریح برنامه‌های سیما برای حفظ زبان فارسی از سوی رئیس ستاد حفظ و ترویج زبان و ادبیات فارسی	۱۳۹۸	تعیین سه دوره کوتاه، میان و بلندمدت؛ تولید برنامه‌هایی با محوریت پاسداشت زبان فارسی؛ توجه به زبان فارسی و رعایت واژه‌گزینی در تبلیغات
۹	تأکید رئیس ستاد حفظ و ترویج زبان و ادبیات فارسی بر توجه جدی به زبان فارسی	۱۳۹۸	اعلام رئیس ستاد بر عزم صداوسیما به حفاظت از زبان فارسی پس از بیانات رهبر انقلاب درباره موضوع فرسایش زبان فارسی با فعالیت‌هایی چون پایش و نیز لزوم استفاده مجریان از کلمات فارسی و نیز تدوین برنامه‌های فراسازمانی با مشارکت وزارت ارشاد و آموزش و پرورش
۱۰	تعیین سه بازه زمانی کوتاه‌مدت، میان- مدت و بلندمدت با هدف ترویج زبان و ادب فارسی	۱۳۹۸	تولید برنامه‌ها با موضوع زبان فارسی، انتخاب رادیو ایران به عنوان رادیو معین، همکاری‌های فراسازمانی با وزارت علوم، آموزش و پرورش، ارشاد و ...

۱۱	عقد تفاهم‌نامه سازمان صداوسیما با فرهنگستان زبان و ادب فارسی	۱۳۹۸	تفاهم‌نامه همکاری با اهداف هشتگانه: حفظ و حراست از زبان و خط فارسی و ارتقای سطح دانش زبانی و ادبی جامعه؛ تأکید بر نقش زبان فارسی در استحکام وحدت ملی و پیشرفت علمی کشور؛ شناخت گنجینه‌های ادب فارسی؛ به‌کارگیری شیوه‌های درست‌نویسی و درست‌گویی؛ به‌کارگیری واژه‌های فارسی به‌ویژه واژه‌های مصوب فرهنگستان در نوشتار و گفتار همه برنامه‌ها و آگهی‌های بازرگانی؛ حفاظت از زبان‌ها و گویش‌های ایرانی؛ آموزش و گسترش زبان فارسی در میان ایرانیان خارج از کشور؛ آشنایی نسل جوان با لطایف و ظرایف زبان و ادبیات فارسی و فرهنگ و معارف این زبان.
۱۲	ارائه گزارش رئیس ستاد حفظ و ترویج زبان و ادبیات فارسی در نشست با مدیران فرهنگستان زبان و ادب فارسی	۱۳۹۹	همه شبکه‌های سیما با توجه به ساختار برنامه‌ها و نوع فعالیت‌شان در سه سطح همکاری تعریف شده‌اند: شبکه‌های محور سه شامل شبکه‌های نمایش، مستند، سلامت، تماشا، قرآن و مرکز پویانمایی صبا، شبکه‌های محور دو شامل شبکه‌های تهران، نسیم، امید، نهال، جام جم، افق و شبکه چهار و شبکه‌های محور یک شامل شبکه یک، دو و سه و نیز راه‌اندازی شورای مجریان سیما و برگزاری نشست‌های مستمر و هدفمند به مسوولیت معاونت سیما
۱۳	ارائه گزارش رئیس ستاد حفظ و ترویج زبان و ادبیات فارسی درباره فعالیت ۹ ماهه ستاد (مهر ۹۸ تا تیر	۱۳۹۹	انتخاب شبکه آموزش به‌عنوان شبکه‌ای با محور آموزش در حوزه زبان فارسی؛ بررسی آسیب‌های زبان فارسی در کاربرد روزمره، بحث گسترش زبان فارسی، طراحی نشست‌های استادان زبان فارسی و رسانه، مطرح کردن واژه‌گزینی‌های فرهنگستان زبان و ادبیات در رسانه و

		۹۹) و اعلام برنامه‌های پیش‌رو	کمک گرفتن از مردم در این حوزه، برقراری ارتباط بهتر با نهادها و سازمان‌های مردم نهاد و...
۱۴	سند تحول رسانه ملی در افق ۱۴۰۵ (برش رویکرد، محتوا و سازوکار)	۱۴۰۱	این سند دربرگیرنده شش بخش کلیات، تحول در حوزه‌های صداوسیما، تحول در حوزه خبر، تحول در حوزه استان‌ها، تحول در حوزه برون‌مرزی و تحول در حوزه فضای مجازی است. در این بین تنها در بخش سوم؛ یعنی تحول در حوزه خبر، بر پاسداری از زبان و ادبیات فارسی تأکید شده است.

اما در تحلیل رویدادهای بالا، همان‌گونه که اشاره شد، اولین رویداد؛ یعنی اصل پانزدهم قانون اساسی به‌عنوان سندی بالادستی و فراسازمانی شناخته می‌شود که بایستی به‌عنوان مهمترین سند کلان سیاسی در هرگونه تحلیل مقوله سیاست و برنامه‌ریزی زبان مورد توجه باشد. حال پرسش اصلی این‌گونه قابل طرح است که در عرصه برنامه‌ریزی‌های سازمانی تا چه اندازه به این اصل عمل شده است. با هدف پاسخ به این پرسش، در ادامه رویدادهای یادشده بر مبنای الگوها و چهارچوب‌هایی که شرح آن‌ها در فصل سوم آمده بود، تحلیل شده است.

۱) بررسی موارد یادشده در اسناد مکتوب و شفاهی موجود بیانگر آن است که بر اساس چهارچوب نظام‌یافته هورنبرگر (۲۰۰۶)، می‌توان شواهدی از سه سطح برنامه‌ریزی زبانی؛ یعنی برنامه‌ریزی شأن، برنامه‌ریزی پیکره و نیز برنامه‌ریزی آموزشی را درخصوص زبان فارسی مشاهده نمود. در بررسی سهم هر سطح و به‌ویژه در اسناد شفاهی شاهد غلبه برنامه‌ریزی پیکره یا همان برنامه‌ریزی درون‌زبانی هستیم که تأکیدات مکرر مقامات سازمان و نیز ارائه گزارش‌های متعدد از سوی ستاد حفظ و ترویج زبان و ادبیات فارسی موید این مطلب است. البته شاید بتوان دلیل غلبه این سطح از برنامه‌ریزی را در این مسائل جستجو نمود:

الف) نوع انتقاد رهبر انقلاب به شماری از برنامه‌های صدا و سیما؛ یعنی دورشدن از زبان فارسی معیار و گلایه از «ترویج زبان صحیح و معیار و زبان صیقل‌خورده و درست و گاهی زبان بی‌هویت و تعابیر غلط و بدتر از همه ترویج تعابیر خارجی» (۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۸ در دیدار با شاعران) با تمرکز بر برنامه‌ریزی پیکره‌ای در سازمان صدا و سیما منجر شده است.

ب) نقش‌آفرینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی در برنامه‌ریزی‌های زبانی صدا و سیما انکارناپذیر است. عقد تفاهم‌نامه و برگزاری جلسات و نشست‌های متعدد در سالهای اخیر شاهدهی بر این مدعاست. از آنجا که بیشتر فعالیت‌های فرهنگستان متوجه برنامه‌ریزی پیکره‌ای بوده است (ر.ک. دبیرمقدم، ۲۰۱۸)، طبیعی است که در سایه همکاری و تعامل این دو نهاد، این نوع جهت‌گیری در این سازمان پررنگ‌تر باشد.

ج) بررسی دیدگاه‌های مدیران ارشد سازمان صدا و سیما که در اسناد شفاهی شرح آن آمد، بیانگر آن است که موضوعاتی چون درست‌گویی، درست‌نویسی و درست‌خوانی که بیشتر به واژه‌گزینی و کاربردهای نحوی زبان ارتباط می‌یابد، دغدغه اصلی آن‌ها در قبال حفظ زبان فارسی بوده است. این نگاه خود محدود به برنامه‌ریزی پیکره است که طرح آن از سوی مدیران بالادست، زمینه تسری به زیربخش‌ها را فراهم آورده است. تأکید مکرر بر حضور کارشناسان زبان و ادب فارسی در رسانه نشانه‌ای گویا از تقلیل سطح سیاست و برنامه‌ریزی زبان به لایه‌ای از برنامه‌ریزی پیکره‌ای است. شایان ذکر است که بر پایه این چهارچوب و بررسی رویدادها، نه تنها نمی‌توان سطح آشکاری از سطوح سه‌گانه برنامه‌ریزی زبان را برای زبانهای محلی متصور شد، بلکه از طرح موضوعاتی چون ممنوعیت استفاده از زبان‌های محلی در برنامه‌های کودک، مخالفت با هرگونه برنامه‌ریزی آموزشی در قبال زبانهای محلی در سطح رسانه قابل استنباط است.

۲) بررسی موضوع از منظر رویکرد سه‌گانه رویز (۱۹۸۴) می‌تواند بسیار راهگشا باشد. در این رویکرد که البته آموزش زبانهای محلی در آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، مواجهه حاکمیت و یا نهادهای مؤثر آن با مقوله زبان‌های محلی، در قالب حق، مشکل و یا سرمایه قابل تقسیم‌بندی است. گرچه از اصل پانزدهم قانون اساسی این گونه برمی‌آید که به زبان‌های محلی به مثابه حق نگاه شده است، اما وجود محدودیت‌هایی در عرصه آموزش این زبان‌ها در نظام آموزشی از یک سو (ر.ک. داوری، ۱۳۹۹؛ داوری اردکانی، ۲۰۲۰) و البته ایجاد محدودیت‌هایی در عرصه صداوسیما همچون غیرقانونی بودن پخش برنامه کودک و نوجوان به زبان‌های محلی و یا عدم امکان اختصاص بیش از ۵۰ درصد برنامه‌ها به زبان‌های محلی و ... بیانگر آن است که از منظر سیاست‌گذاران، ترویج این زبان‌ها به‌ویژه برای جامعه هدف کودک و نوجوان می‌تواند یک مشکل تلقی شود.

۳) تحلیل موضوع از منظر جهت‌گیری ششگانه ویلی (۲۰۰۳) نیز قابل تأمل است. در قبال زبان فارسی، جهت‌گیری رسانه ملی به زبان فارسی، ارتقامجور است بدین معنا که تلاش خود را در راستای تقویت زبان رسمی در عرصه رسانه معطوف نموده است. اما در قبال زبانهای محلی شرایط متفاوت به نظر می‌رسد. گرچه میرواحدی (۲۰۱۹) رویکرد حاکمیت سیاسی ایران در قبال زبانهای محلی را نوعی «سیاست بی‌سیاستی»^۱ برمی‌شمارد؛ یعنی آن رویکردی که در جهت-گیری ویلی (۲۰۰۳) به‌عنوان سیاست تهی شناخته می‌شود، اما بررسی اسناد موجود در نظر و عمل نشان می‌دهد که جهت‌گیری نظام سیاسی در قبال زبانهای محلی در نظام آموزشی، تحدیدمحور و در رسانه ملی به شکل اقتضامجور است. از منظر ویلی (۲۰۰۳) در این جهت‌گیری نظام بنا ندارد که به‌طور جدی کاربرد یک زبان محلی را گسترش دهد، بلکه بنا به مصالحی برای مدتی منابع و امکاناتی را بدان اختصاص می‌دهد.

۴) بر پایه‌ی انگاره‌ی رده‌شناسی سیاست‌زبانی جانسون (۲۰۱۳)، رویکرد رسانه ملی به زبان و مشخصاً زبان‌های اقلیت را می‌توان این گونه تحلیل نمود. از حیث مؤلفه‌ی اول؛ یعنی خاستگاه، با توجه به اسناد موجود می‌توان آن را نمونه‌ای از سیاست‌گذاری بالا به پایین یا همان نزولی برشمرد. در این نوع سیاست‌گذاری، حاکمیت و یا نهادهای مسئول تعیین‌کننده رویکرد زبانی هستند. از حیث مؤلفه‌ی دوم، یعنی ابزار و هدف، شاهد نوعی تلفیق اسناد آشکار و پنهان هستیم؛ بدین معنا که در برخی اسناد مکتوب و شفاهی شاهد ارائه اهداف و راهکارها در قبال زبان هستیم و در مواردی به نظر می‌رسد که با وجود اهمیت موضوع، در اسناد مختلف اشاره‌ای به اهداف و راهکارها نشده است. به‌عنوان نمونه گرچه در سند تحول رسانه ملی در افق ۱۴۰۵، بخش چهارم آن به تحول در برنامه‌های شبکه‌های استانی اختصاص دارد، اما هیچ اشاره‌ای به مقوله مهم زبان نشده است. و یا در تفاهم‌نامه صداوسیما با فرهنگستان زبان و ادب فارسی، با وجود آنکه در قسمت اهداف، یک بند به حفاظت از زبانها و گویشهای ایرانی اختصاص یافته اما در ادامه هیچ اشاره‌ای به ابزار و راهکارهای آن نشده است؛ این در حالی است که در خصوص زبان فارسی آشکارا به ابزار و راهکارهای آن پرداخته شده است. به نظر می‌رسد که همین حالت در خصوص مؤلفه سوم هم صادق است؛ یعنی در مواردی شاهد استناد صریح و در مواردی شاهد استناد ضمنی به موضوع در اسناد موجود هستیم. در سایه همین شرایط دوگانه یعنی تقابل ذکر آشکار

¹no-policy policy

و غیر آشکار و نیز اسناد صریح و ضمنی در اسناد است که شاهد وجود قوانین بدون ضمانت اجرا و یا اجرای سیاست‌هایی بدون مستند قانونی هستیم. به عنوان نمونه، تفاوت‌های میزان و تنوع پخش برنامه‌های شبکه‌های تلویزیونی در دو استان کردنشین کردستان و کرمانشاه (ر.ک. بامشادی، ۱۴۰۰) مصداقی از سیاستهای بالفعل (ر.ک. جانسون، ۲۰۱۳) است.

۵) اما جدای از چهارچوب فوق، بر پایه الگوی تلفیقی جانسون (۲۰۱۳) که در آن از تحلیل گفتمان انتقادی و جهت‌گیری‌های سیاست و برنامه‌ریزی زبان در تحلیل رویدادها بهره گرفته می‌شود، بررسی به این نحو قابل ارائه است:

الف) بررسی متن رویدادهای جمع‌آوری شده در قالب مکتوب بیانگر آن است که حجم قابل توجهی از دستورالعمل‌ها به ویژه دستورالعمل‌ها و اسناد طراحی شده در سازمان، به طرح جملاتی با ساختارهای امر و نهی اختصاص دارد؛ جملاتی که کاربرد واژه‌هایی چون «منوع است»، «می‌بایست»، «به هیچ وجه»، «باید»، «نباید»، «پرهیز شود»، «مجاز نیست» و ... نمود بارزی دارد. به عنوان نمونه:

- تحقیر یا تضعیف زبان فارسی به هر شکل و عنوان در برنامه‌های صداوسیما ممنوع است.
- در تمامی شبکه‌های ملی، استانی و محلی باید کلیه برنامه‌های خردسال، کودک و نوجوان به زبان فارسی باشد.
- استفاده بی‌دلیل از کلمات و اصطلاحات عوامانه و نادرستی که گاهی توسط برخی از گروه‌های جامعه به کار می‌رود مجاز نیست.

هم در اسناد تدوین شده در سازمان و هم معاهده‌های با فرهنگستان حجم اصلی دستورالعمل‌ها و اهداف مرتبط با زبان فارسی است و صرفاً در مواردی به زبان‌های محلی اشاره‌ای شده است. نکته حایز اهمیت درباره برخی از دستورالعمل‌ها همانا ایجاد نوعی تقابل زبان فارسی در برابر زبان‌های محلی است که از آن جمله می‌توان به این موارد اشاره نمود:

- در تمامی شبکه‌های ملی، استانی و محلی باید کلیه برنامه‌های خردسال، کودک و نوجوان به زبان فارسی باشد.
- در شبکه‌های استانی و محلی حداکثر ۵۰٪ برنامه‌های تولیدی و پخش شبکه می‌تواند به زبان محلی باشد.

بررسی ساختار معاهده سازمان با فرهنگستان و مروری بر وظایف و تعهدات دوجانبه بیانگر نقش پررنگ برنامه‌ریزی موردی و عمدتاً در سطح واژگان برای فرهنگستان و اجرای آنها از سوی رسانه ملی است.

در کنار اسناد مکتوب، رجوع به رویدادهای شفاهی نیز بیانگر پررنگ بودن برخی مفاهیم و واژه‌هاست؛ مواردی چون «درست‌نویسی»، «درست‌خوانی»، «درست‌گویی»، «زبان معیار»، «واژه‌های فارسی» و «فارسی اصیل». کم‌رنگ بودن و یا فقدان صریح مفاهیمی که به حوزه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی ارتباط دارند موضوعی است که در اسناد مصوب و نیز اظهارنظرهای مدیران سازمان کاملاً به چشم می‌آید. از آن جمله می‌توان به «سیاست زبان»، «برنامه‌ریزی زبان»، «شان زبان»، «وجهه زبان»، «نگرش زبانی» و ... اشاره نمود.

ب) اما علاوه بر تحلیل درون‌متنی، تحلیل روابط بینامتنی در اسناد مکتوب و شفاهی بیانگر آن است که همسوترین موضوع در بین اسناد مکتوب و شفاهی همانا تأکید بر سه گانه «درست-نویسی»، «درست‌خوانی» و «درست‌گویی» است که نمونه‌های آن را علاوه بر رویدادهای مکتوب سوم، چهارم، پنجم و ششم می‌توان آشکارا در رویدادهای شفاهی هشتم تا چهاردهم مشاهده نمود. از دیگر موضوعات قابل توجه و مشخصاً در رویدادهای مکتوب می‌توان به رابطه زبان فارسی، هویت و وحدت اشاره کرد؛ موضوعی که خلا طرح جایگاه زبان‌های محلی در آن به عنوان یکی از مؤلفه‌های هویت نمود بارز دارد.

دیگر موضوع قابل بررسی از حیث روابط بینامتنی همانا اصلاحات، بازنگری‌ها و یا تغییر در وظایف بخشهای مرتبط است که در این بین حداقل دو موضوع قابل تأمل است. نخستین موضوع همانا به رویداد دوم و یا همان تاسیس، فعالیت و انحلال شورای عالی ویرایش بازمی‌گردد. همان گونه که شرح مفصل آن در رویداد سوم آمد، شورایی که مقرر بود پس از انحلال در سال ۱۳۹۳ در قالب کارگروه زبان و ادب فارسی فعالیت‌های خود را دنبال کند، عملاً در مسیر اصلاح و بازنگری فعالیتها برای همیشه حذف شد. از جمله موارد قابل تأمل دیگر به فعالیت‌های ستاد حفظ و ترویج زبان و ادبیات فارسی بازمی‌گردد؛ انجمنی که رئیس آن در خلال سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۳۹۹، بیشترین سهم را در معرفی فعالیت‌ها و برنامه‌های زبانی رسانه ملی عهده‌دار بود.

ج) اما در خصوص بررسی متغیرهای فرازبانی تاثیرگذار بر یک نهاد یا سازمان، که با خلق رویدادها همراه است، طرح حداقل دو نکته مهم می‌نماید. در بررسی رویدادهای شفاهی و

مشخصاً گزارش‌ها و نشست‌های مدیر وقت ستاد حفظ و ترویج زبان فارسی، تأکید وی بر دغدغه‌های رهبر انقلاب نمود بارزی دارد تا آنجا که این تلاش‌ها و برنامه‌ها را تا حد زیادی در راستای رفع انتقادهای ایشان برمی‌شمارد (ر.ک. رویدادهای نهم تا سیزدهم). این موضوع زمانی اهمیت بیشتر می‌یابد که بر اساس رویداد نهم، پس از تذکر رهبر انقلاب نسبت به سرودهای پایانی برخی از فیلم‌ها، رئیس سازمان صداوسیما در دستوری ویژه وظایف جدیدی برای شورای تخصصی مجریان و دفتر موسیقی و سرود جهت نظارت دقیق‌تر در صیانت از زبان فارسی اصیل، مشخص کرد. بر اساس دستور وی به دفتر موسیقی و سرود، شورای جدیدی تشکیل شد تا شعرهای پیشنهادی را علاوه بر بررسی معمول، یک بار دیگر با حساسیت و سختگیری بیشتر بررسی کنند و آن را با اصول زبان و ادبیات فارسی اصیل تطبیق دهند (ر.ک. رویداد هفتم). اهمیت این تذکر تا آنجا بوده است که رئیس وقت سازمان با بیان اینکه «پیش از این نیز اشعار ارائه‌شده برای تولید موسیقی پایانی مجموعه‌های تلویزیونی در آن دفتر بررسی می‌شده است اما با توجه به بیانات اخیر رهبر انقلاب ضروری است با بازمهندسی نظام بررسی این اشعار، شورای جدیدی تشکیل دهید و با نظارتی ویژه شعر و ادب فارسی را پاس بدارید» راه‌حل را در تشکیل شورایی دیگر و یا به تعبیر بازسازی ساختار موجود تلقی می‌نماید.

دیگر موضوع قابل تحلیل به نوع رابطه سازمان صداوسیما و فرهنگستان بازمی‌گردد. به بیانی روشن‌تر، تحلیل رویدادهای مختلف مکتوب و شفاهی مرتبط با این رابطه که البته جملگی پس از تذکر رهبر انقلاب به موضوع زبان در رسانه بازمی‌گردد، مبین نوعی رویکرد متولی‌گرایانه فرهنگستان است؛ بدین معنا که وابستگی سازمان صداوسیما به فرهنگستان در سیاستها و برنامه‌ریزی‌ها در حوزه زبان فارسی نمودی بارز دارد. بی‌تردید همان‌گونه که شرح آن گذشت، متأثر از این رویکرد است که سه‌گانه درست‌نویسی، درست‌خوانی و درست‌گویی به عنوان مصادیقی از برنامه‌ریزی پیکره‌ای در راس دغدغه‌های رسانه ملی در قبال پاسداری از زبان فارسی برشمرده شده است. بررسی میزان عمل به تعهدات دو نهاد درگیر با موضوع یعنی سازمان صداوسیما و فرهنگستان زبان و ادب فارسی که در جلسات متعدد و در راس آن در عقد تفاهم‌نامه (رویداد یازدهم) به آن تصریح شده، موضوعی است که پاسخ به آن می‌تواند از زاویه‌ای دیگر به میزان اهتمام و یا دغدغه دو نهاد مسئول بپردازد.

۶. نتیجه‌گیری

شناخت جهت‌گیری و به بیانی روشن‌تر، تشخیص سیاست آشکار و پنهان این رسانه به مقوله زبان یعنی زبان فارسی و زبانهای محلی اولین گام جهت آسیب‌شناسی عملکرد این رسانه و نیز پیش‌نیاز ارائه پیشنهادهایی درباره نحوه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی احتمالی در حوزه زبان برشمرده شد. در چهارچوب انتخابی، کلیه رویدادهایی را که بر اساس آن‌ها بتوان به کشف گفتمان معمولاً پنهان در قبال مقوله زبان دست یافت؛ یعنی رویداد مکتوب و شفاهی در قالب اسناد، تفاهم‌نامه و سخنان افراد تأثیرگذار بررسی گردید. با بررسی رویدادهای مکتوب و شفاهی، یافته‌های زیر قابل ارائه است.

نبود انسجام راهبردی در نگرش و کنش رسانه ملی به مقوله زبان، در مجموع زبان فارسی در کانون توجه متولیان رسانه قرار دارد و رویکردی «ارتقامجور» مدنظر متولیان بوده است. این در حالی است که رویکرد رسانه ملی به زبانهای محلی عمدتاً «اقتضامجور» می‌باشد.

با وجود نگاه یادشده به زبان فارسی که آشکارا مورد تأکید متولیان است، داده‌ها و شواهد متعدد در مقام نظر و عمل بیانگر آن است که عمده تلاشها در سطح سیاست و برنامه‌ریزی پیکره‌ای زبان محدود مانده و به سطوح دیگر؛ یعنی شأن، آموزش و وجهه توجهی شایان نشده است. درخصوص زبانهای محلی شرایط پیچیده‌تر است. با توجه به تنوع و حساسیت در قبال برخی از آن‌ها، و غلبه نوعی نگاه اقتضامجور، عملاً شاهد کم‌توجهی به آن‌ها در سطوح مختلف چهارگانه سیاست و برنامه‌ریزی زبان هستیم. پرواضح است که با تداوم این رویکرد و مواجهه با آن‌ها به مثابه مشکل و نه یک حق و یا سرمایه نمی‌توان انتظار حفظ این سرمایه را داشت.

تحلیل درون‌متنی رویدادهای مکتوب و شفاهی بیانگر آن است که علاوه بر غلبه سه‌گانه «درست‌نویسی»، «درست‌خوانی» و «درست‌گویی»، کم‌رنگ بودن و یا فقدان صریح مفاهیمی که به حوزه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی ارتباط دارند، کاملاً آشکار است. این خود دلیلی بر آن است که مواجهه رسانه ملی در مدیریت زبان، از منظری علمی دنبال نشده است.

تحلیل روابط بینامتنی بیانگر آن است که عمده اصلاحات، بازنگری‌ها و یا تغییر در وظایف بخشهای مرتبط با برنامه‌ریزی زبان، یا نافرجام مانده و یا آنکه مسکوت مانده است.

تحلیل روابط فرامتنی بیانگر آن است که بیشترین اظهارنظرها و یا به تعبیری تبلیغات مدیران رسانه ملی در پاسداشت زبان فارسی ارتباطی تنگاتنگ با زمان تذکرها و رهبر انقلاب در موضوع

زبان فارسی دارد؛ بدین معنا که به دنبال تذکرات ایشان، شاهد تشکیل جلسات، نشست‌های مشترک و ارائه برنامه‌هایی در حفاظت از زبان فارسی هستیم که البته پس از مدتی کم‌رنگ می‌شود. توجه به زمان رویدادهای بررسی شده در بخش پیشین شاهی بر این مدعاست.

منابع فارسی

خالق پناه، کمال، سنائی، علی (۱۳۹۹). سیاست‌های زبانی و زبان‌های اقلیت: واکاوی جایگاه زبان‌های اقلیت در نظم فرهنگی- زبانی ایرانِ مدرن (از ۱۲۸۵ ه. ش تا به امروز). *زبان‌شناسی اجتماعی*. ۳ (۴). ۶۷-۷۷.

داوری اردکانی، نگار. (۱۳۸۵). رسانه ملی متولی برنامه‌ریزی زبان. *پژوهشهای ارتباطی*. ۴۷-۴۴. ۲۱

داوری، حسین (۱۳۹۹). سیاست و برنامه‌ریزی زبانی: رویکرد میان رشته‌ای مغفول در حوزه سیاست‌گذاری‌های کلان فرهنگی و آموزشی کشور. *فصلنامه راهبرد فرهنگ*. ۴۹-۱-۲۹.

سارلی، ناصرقلی. (۱۳۸۰). *برنامه‌ریزی زبان و رسانه‌ها*. تهران: مرکز تحقیقات، مطالعات و سنجش برنامه‌های صداوسیما جمهوری اسلامی ایران.

سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۴). *اهداف، محورها، اولویتها و سیاستهای تولید و تأمین و پخش*. تهران: مرکز طرح و برنامه‌ریزی معاونت تحقیقات و برنامه‌ریزی.

سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۱). *درآمدی بر سند تحول رسانه ملی در افق ۱۴۰۵*. تهران: مرکز طرح و برنامه‌ریزی معاونت تحقیقات و برنامه‌ریزی

References

- Bashirnejad, H. (2023). Mazandarani: Current Status and Future Prospects. In Anousha Sedighi (Ed.) *Iranian and Minority Languages at Home and in Diaspora* (p. 37-60). Clevedon, UK: Multilingual Matters Ltd.
- Blackledge, A. (2006). The magical frontier between the dominant and the dominated: Sociolinguistics and social justice in a multilingual world. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. 27 (1): 22-41.
- Borjian, M., & Borjian, H. (2023). At the Crossroads: Caspian Languages through a Sociolinguistic Lens. In Anousha Sedighi (Ed.) *Iranian and Minority Languages at Home and in Diaspora* (p. 9-36). Clevedon, UK: Multilingual Matters Ltd.

- Cooper, R. L. (1989). *Language Planning and Social Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dabir-Moghaddam, M. (2018). Academy of Persian language and literature. In Anousheh Sedighi & Pounesh Shabani_Jadidi (Eds.), *The Oxford Handbook of Persian Linguistics* (318-327). Oxford: Oxford University Press.
- Davari, H. (2017). Language Human Rights: A New Right Rising in the Era of Globalization. In Christina Ackrivipoulou (Ed.). *Defending Human Rights and Democracy in the Era of Globalization* (pp. 262-279). IGI Global.
- Davari, H. (2020). Language policy and planning: A neglected interdisciplinary approach in macro-political and macro-cultural policy making in Iran. *Strategy for Culture*, 13(49), 7-35. doi: 10.22034/jsfc.2020.109866 [in Persian]
- Davari Ardakani, N. (2006). National media in charge of language planning. *Communication Research*. 47, 21-44 [in Persian]
- Davari Ardakani, N. (2020). Persian as a national language, minority languages and multilingual education in Iran. Dans P. Shabani-Jadidi (Ed.), *The Routledge Handbook of Second Language Acquisition and Pedagogy of Persian* (p. 471-493). Routledge.
- Ferguson, G. (2006). *Language Planning and Education*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Haugen, E. (1959). Planning for a standard language in Norway. *Anthropological Linguistics*. 1 (3): 8-21.
- Hornberger, N. (2006). Frameworks and models in language policy and planning. In T. Ricento (Ed.). *An Introduction to Language Policy: Theory and Method* (pp. 24-41). Malden MA: Blackwell.
- Islamic Republic of Iran Broadcasting Organization (2005). *Goals, axes, priorities and policies of production and supply and distribution*. Tehran: Design and Planning Center of Research and Planning Deputy. [in Persian]
- Islamic Republic of Iran Broadcasting Organization (2022). *An introduction to the national media transformation document in the horizon of 2026*. Tehran: Design and Planning Center of Research and Planning Deputy. [in Persian]
- Johnson, D.C. (2011). Critical discourse analysis and the ethnography of language policy. *Critical Discourse Studies* 8(4): 267–279.
- Johnson, D. C. (2013). *Language Policy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- Kaplan, R. B. and R. B. Baldauf. (1997). *Language Planning: From Practice to Theory*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Khaleghpanah, K., & Sanaei, A. (2020). Language Policies and Minority Languages: Analysis of the Status of Minority Languages in the Cultural-Linguistic Order of Modern Iran: Since 1906 to the Present. *Journal of Sociolinguistics*, 3(4), 67-77. [in Persian]
- Kloss, H. (1998). *The American Bilingual Tradition*. Center for Applied Linguistics.
- Mirvahedi, S. H., & Nasjian, N. (2010). Is Azeri going to live or leave? A critical study of institutional supports available to Azeri in Tabriz, Iran. *Proceedings of FEL XIV*, 175-180.
- Ruiz, R. (1984). Orientations in Language Planning. *NABE Journal*. Vol. 8, No. 2, pp. 15-34.
- Sarli, Naser Qoli. (2001). *Language planning and media*. Tehran: Center for Research, Studies and Evaluation of Broadcasting Programs of the Islamic Republic of Iran. [in Persian]
- Sepehri, M.B. (2010). "Local Radio Audiences in Iran: An Analysis of Ardebilian People's Trust and Satisfaction with 'Sabalan' Radio". Broadcast Education Association. *Journal of Radio and Audio Media*. 17(2)236-250.
- Shohamy, E. (2006). *Language Policy: Hidden Agendas and New Approaches*. London: Routledge.
- Spolsky, B. (2021). *Rethinking Language Policy*. Edinburgh University Press.
- Ricento, T. (2000). *Ideology, Politics and Language Policies: Focus on English*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Wiley, T. G. (2002). Accessing Language Rights in Education: A Brief History of the U.S. Context. In J. Tollefson (Ed.), *Policies in Education: Critical Reading*, (39-64). Lawrence Erlbaum.
- Wodak, R. (1996). *Disorders of discourse*. London: Longman.
- Wodak, R. (2000). Recontextualization and the transformation of meanings: A critical discourse analysis of decision making in EU-meetings about employment policies. *Discourse and social life*, 185-206.
- Wodak, R. & Fairclough, N. (2010). Recontextualizing European higher education policies: The cases of Austria and Romania. *Critical Discourse Studies*, 7 (1): 19-40.
- Zeinalabedini, A. (2014). The people's attitude towards the language use in the local media broadcast: A case study of Azerbaijani language in Tabriz. *Khazar Journal of Humanities and Social Sciences*, 17(4). 5-28.

شروېشگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگي
پرتال جامع علوم انساني